

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
“УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА”

Факультет суспільних і прикладних наук
Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчально-методичної роботи

 Ярослав ШТАНЬКО

«19» грудня 2025 р.

ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ
СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань:	С Соціальні науки, журналістика інформація та міжнародні відносини
Спеціальність:	С4 Психологія
Освітньо-професійна (освітньо-наукова програма)	«Психологія»
Освітній рівень:	Перший (бакалаврський)
Статус дисципліни:	Обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання:	українська

м. Івано-Франківськ
2025

РОЗРОБНИК:

к. психол. наук, доцент,
завідувач кафедри психології

Олена ХАЛІК

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри психології

протокол №5 від 18.12.2025

Завідувач кафедри психології

Олена ХАЛІК

УЗГОДЖЕНО:

Гарант ОПП

Олег ЗАПУХЛЯК

СХВАЛЕНО:

на засіданні Науково-методичної ради, протокол № 5 від 19.12.2025 р.

e-mail	olena.khalik@ukd.edu.ua
Номер аудиторії чи кафедри	Кафедра психології
Посилання на сайт	https://ukd.edu.ua
Сторінка курсу в СДО	https://online.ukd.edu.ua/

ВСТУП

Анотація навчальної дисципліни. Курс “Вікова психологія” спрямований на озброєння здобувачів освіти фундаментальними знаннями про процес розвитку психіки людини в онтогенезі. Дисципліна охоплює базові поняття, моделі та методи дослідження розвитку особистості, що дозволяє зрозуміти закономірності формування психічних процесів, індивідуальних якостей та поведінки на різних етапах життєвого циклу. У рамках курсу здобувачі освіти досліджуватимуть особливості психічного розвитку на кожному віковому етапі — від пренатального періоду і до старості. Окрему увагу приділено індивідуальним відмінностям у темпах і формах розвитку особистості. Цей курс сприяє формуванню системного бачення процесу розвитку людини в контексті сучасного розвитку науки.

Метою навчальної дисципліни “Вікова психологія” є забезпечення майбутніх психологів фундаментальними знаннями закономірностей та психологічних особливостей розвитку людини на різних етапах онтогенезу.

Завдання дисципліни.

- 1) забезпечити засвоєння здобувачами освіти уявлень про основні принципи, закони та детермінанти психічного розвитку особистості в онтогенезі;
- 2) розкрити специфіку психічного розвитку людини на різних етапах онтогенезу, підходи до періодизації психічного розвитку особистості;
- 3) сприяти набуттю здобувачами освіти глибоких знань щодо основних закономірностей та факторів психічного розвитку людини на різних етапах онтогенезу;
- 4) формувати вміння використовувати теоретичні знання для аналізу поведінки особистості різних вікових категорій;
- 5) сприяти оволодінню студентами навичок навчально-дослідної роботи при виконанні практичних завдань.

Здобувачі вищої освіти повинні **знати**:

- місце і роль вікової психології в системі психологічної науки, її зв'язки з іншими психологічними галузями та науковими дисциплінами, предмет і методи вікової психології;
- умови, рушійні сили та основні закономірності психічного розвитку;
- теоретичні підходи до проблеми періодизації психічного розвитку;
- особливості пренатального періоду розвитку дитини;
- специфіку психічного розвитку новонародженої дитини;
- особливості психічного розвитку в немовлячому віці та у періоді раннього дитинства, особливості психічного розвитку в дошкільному віці;
- закономірності психічного розвитку в молодшому шкільному віці;

- специфіку психічного розвитку в підлітковому віці та юності;
- особливості психічного розвитку в ранній, середній та пізній дорослості.

Здобувачі вищої освіти повинні **уміти**:

- використовувати методи вікової психології для виявлення особливостей психіки особистості;
- визначати за зовнішніми особливостями поведінки прояви вікової кризи;
- аналізувати особливості вікового розвитку в аспекті онтогенетичних закономірностей;
- аналізувати різні підходи до розв'язання проблеми періодизації вікового розвитку і визначати найбільш обґрунтовані;
- визначати провідну діяльність на кожному віковому етапі розвитку;
- аналізувати особливості соціальної ситуації на всіх етапах вікового розвитку;
- вміти виявляти особливості психічного розвитку особистості за допомогою психологічних методів;
- складати структурно-логічні схеми з тем курсу;
- добирати приклади для підтвердження власної думки, складати план виступу і повідомлення;
- користуватися додатковою літературою та Internet-ресурсами під час підготовки до занять.

Професійні компетентності та результати навчання, яких набувають здобувачі освіти внаслідок вивчення навчальної дисципліни «Вікова психологія» (шифри та зміст компетентностей та програмних результатів навчання вказано відповідно до ОПП “Психологія”, введеної в дію ЗВО «Університет Короля Данила» “1” вересня 2025 року).

Шифр та назва компетентності	Шифр та назва програмних результатів навчання
ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.	ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.
ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і

	функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.
ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	ПРН 11. Скласти та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).
ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
ЗК11. Здатність зберігати та примножувати, моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	ПРН18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначити зміст запиту до супервізії.
СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології	
СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.	
СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів реального втручання)	

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	Вступ до спеціальності		
Семестр	2		
Кількість кредитів ЄКТС	6		
Аудиторні навчальні заняття		денна форма	заочна форма
	лекції	42 (в годинах)	8 (в годинах)
	семінари, практичні	42 (в годинах)	8 (в годинах)
Самостійна робота		96 (в годинах)	164 (в годинах)
Форма підсумкового контролю	Екзамен		

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Пререквізити	Постреквізити
Вступ до спеціальності, Загальна психологія, Практикум із загальної психології	Персонологія, Експериментальна психологія, Соціальна психологія

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Перелік тем лекційного матеріалу

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Вікова психологія як галузь психологічних знань (2 год)

Предмет та основні розділи вікової психології. Проблеми та завдання вікової психології на сучасному етапі розвитку науки. Зв'язок вікової психології з окремими галузями психології (загальною психологією, педагогічною та соціальною психологією, історією психології, експериментальною психологією тощо).

Питання для самостійного вивчення. Зв'язок вікової психології з іншими науками (філософією, біологією, фізіологією, медициною, педагогікою, математикою тощо). Становлення вікової психології як науки.

Тема 2. Методи вікової психології (2 год)

Основні методологічні принципи вивчення психіки людини, аспекти їх реалізації у віковій психології. Класифікація методів психологічного дослідження. Характеристика організаційних методів та форми організації і проведення психологічного дослідження. Специфіка використання у віковій психології емпіричних методів збору наукової інформації про особливості психічного розвитку в онтогенезі (спостереження, експеримент, тести, анкети, біографічний метод, метод аналізу продуктів діяльності). Методи кількісної та якісної обробки даних. Характеристика інтерпретаційних методів. Психогенетичні методи дослідження. Близнюковий метод.

Питання для самостійного вивчення. Організація та основні етапи психологічного дослідження у віковій психології.

Тема 3. Психічний розвиток людини, основні закономірності розвитку психіки в онтогенезі (2 год)

Поняття про розвиток, його ознаки. Типи та види розвитку. Сфери психічного розвитку: психофізична, психосоціальна і когнітивна. Кількісні та якісні зміни психіки в онтогенезі. Загальні закономірності вікового розвитку. Нерівномірність психічного розвитку та її причини. Поняття про сенситивність і критичність як закономірності психічного розвитку дитини. Вікова криза, її причини та прояви.

Питання для самостійного вивчення. Співвідношення понять «розвиток», «формування», «становлення», «дозрівання». Основні чинники психічного розвитку: спадковість, середовище, власна активність особистості. Акселерація та ретардація вікового розвитку.

Тема 4. Теорії розвитку психіки людини (4 год).

Класифікація теорій психічного розвитку: біогенетичні, соціогенетичні та персоногенетичні теорії. Біогенетичний підхід до розвитку психіки в онтогенезі: теорія рекапітуляції (Ернст Геккель, Стенлі Холл), теорія дозрівання (Арнольд Гезелл), етологічний підхід (Конрад Лоренц, Карл фон Фріш). Психоаналітичні та психосоціальні теорії розвитку: психосексуальна теорія Зігмунда Фрейда, психосоціальна теорія Еріка Еріксона. Соціогенетичний підхід до розвитку психіки: уявлення про психічний розвиток у працях Джона Локка; соціологічні та соціально-психологічні концепції розвитку (Еміль Дюркгейм, Анрі Валлон, П'єр Жане); біхевіоральні теорії розвитку (Джон Вотсон, теорія оперантного навчання Беррес Скіннер);

теорії соціального та соціально-когнітивного наочіння (Джуліан Роттер, Альберт Бандура). Теорія прив'язаності як інтегративний психодинамічний і соціогенетичний підхід до пояснення раннього психічного розвитку та формування особистості. Когнітивні теорії психічного розвитку: теорія генетичної епістемології Жана Піаже, інформаційний підхід Джерома Брунера. Екологічна теорія розвитку Урі Бронфенбреннер. Персоногенетичні теорії розвитку: гуманістичний і екзистенційний підходи (Карл Роджерс, Абрахам Маслоу, Віктор Франкл). Вітчизняні концепції психічного розвитку та їх внесок у розуміння закономірностей онтогенезу психіки.

Питання для самостійного вивчення. Інформаційний підхід Джерома Брунера.

Тема 5. Вікова періодизація (2 год)

Поняття «вік» у віковій психології. Поняття періоду вікового розвитку. Принципи і критерії вікової періодизації психічного розвитку. Різні підходи до вікової періодизації психічного розвитку. Періодизація вікового розвитку за З.Фрейдом. Психосоціальна періодизація вікового розвитку Е.Еріксона. Періодизація інтелектуального розвитку Ж.Піаже. Підхід до періодизації розвитку Л.Колберга. Періодизація вікового розвитку Б.Д.Ельконіна. Періодизація вікового розвитку Г. Крайг.

Питання для самостійного вивчення. Періодизація вікового розвитку В.І.Слободчикова. Періодизація багатовимірного розвитку особистості В.Ф.Моргуна.

МОДУЛЬ 2. ПСИХОЛОГІЯ ДИТИНСТВА

Тема 6. Психологічні особливості пренатального періоду і періоду новонародженості (2 год)

Пренатальний розвиток, його стадії. Критичні періоди пренатального розвитку. Вплив біологічних, психологічних і соціальних факторів на розвиток психіки плода. Роль емоційного стану матері та умов внутрішньоутробного розвитку

Анатомо-фізіологічні особливості дитини в період новонародженості. Адаптація новонародженого до умов позаутробного існування. Особливості психічного розвитку новонародженої дитини. Криза новонародженості, критерії її завершення. Психологічні новоутворення періоду новонародженості. Початкові форми взаємодії новонародженого з дорослим.

Питання для самостійного вивчення. Безумовні рефлекс новонародженого та їх значення для психічного розвитку. Значення тілесного

контакту, догляду та емоційної чутливості дорослого для психічного розвитку.

Тема 7. Вікові особливості дітей немовлячого віку (2 год)

Анатомо-фізіологічний розвиток немовляти. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність в немовлячому віці. Психічний розвиток дитини першого року життя. «Комплекс пожвавлення». Феномен госпіталізму: причини виникнення та можливості попередження. Криза 1 року, її симптомокомплекс. Основні психологічні новоутворення немовлячого віку. Значення немовлячого віку для подальшого психічного розвитку дитини.

Питання для самостійного вивчення. Спілкування з дорослими і його значення в психічному розвитку немовляти.

Тема 8. Психологічні особливості раннього дитинства (2 год)

Анатомо-фізіологічний розвиток дитини раннього віку. Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві. Предметно-маніпулятивна діяльність як провідна у ранньому дитинстві, її роль у психічному розвитку. Криза 3-років, її симптомокомплекс. Основні новоутворення.

Питання для самостійного вивчення. Розвиток мовлення та його значення для регуляції поведінки. Розвиток емоційної сфери та моральних почуттів.

Тема 9. Вікові особливості дітей дошкільного віку (4 год)

Характеристика анатомо-фізіологічного розвитку дошкільників. Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку. Сюжетно-рольова гра як провідна діяльність дошкільнят, її розвивальне значення. Види ігор в дошкільному віці, їх структура. Криза 6-7 років. Центральні новоутворення дошкільного періоду. Новоутворення дошкільного віку в когнітивній, емоційно-вольовій та психосоціальній сферах. Психологічна готовність дитини до шкільного навчання, її види та основні показники.

Питання для самостійного вивчення. Іграшка як засіб психічного розвитку дитини. Стилі батьківського спілкування з дітьми та їх вплив на психосоціальний розвиток дошкільнят.

Тема 10. Психологічні особливості молодших школярів (4 год)

Анатомо-фізіологічний розвиток дитини молодшого шкільного віку. Особливості соціальної ситуації розвитку в молодшому шкільному віці. Адаптація до школи, чинники які на неї впливають. Учбова діяльність як провідна діяльність молодших школярів, її специфіка та розвиваюче значення. Центральні новоутворення віку. Новоутворення в когнітивній та

емоційно-вольовій сферах. Особливості розвитку особистості в молодшому шкільному віці.

Питання для самостійного вивчення. Психологічні труднощі початку навчання. Причини шкільної дезадаптації.

МОДУЛЬ 3. ПСИХОЛОГІЯ ДОРΟΣЛІШАННЯ.

Тема 11. Психологічні особливості підліткового віку (4 год)

Підлітковий та юнацький вік як період дорослішання. Анатомо-фізіологічна перебудова організму та її вплив на психологію підлітка. Специфіка соціальної ситуації розвитку в підлітковому віці. Інтимно-особистісне спілкування як провідна діяльність в підлітковому віці. Особливості спілкування підлітків з однолітками та дорослими. Підліткова криза. Теоретичні підходи до розв'язання проблеми підліткової кризи. Центральні новоутворення особистості підлітка. Розвиток самосвідомості у підлітковому віці. Специфіка когнітивного розвитку в підлітковому віці. Характеристика емоційно-вольової сфери підлітків.

Питання для самостійного вивчення. Учбова діяльність і розумовий розвиток підлітків.

Тема 12. Психологічні особливості раннього та пізнього юнацького віку (4 год)

Основні психологічні теорії розвитку юності у вітчизняній та зарубіжній психології. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку в період ранньої та пізньої юності. Соціальна ситуація розвитку в юнацькому віці та її трансформація в ранній та пізній юності. Міжособистісні стосунки в юнацькому віці: взаємини з батьками, однолітками та іншими дорослими. Учбово-професійна діяльність як провідна в юнацькому віці та її специфіка на різних етапах юності. Криза юнацького віку. Розвиток самосвідомості та Я-концепції в юнацькому віці. Професійне самовизначення та життєві плани в ранньому та пізньому юнацькому віці. Когнітивний та емоційно-вольовий розвиток. Центральні психологічні новоутворення ранньої та пізньої юності.

Питання для самостійного вивчення. Поняття юнацької субкультури. Причини її виникнення та вплив на розвиток особистості в юнацтві.

МОДУЛЬ 4. ПСИХОЛОГІЯ ДОРΟΣЛОСТІ.

Тема 13. Психологія ранньої дорослості (4 год)

Проблема періодизації дорослості у вітчизняній та зарубіжній психології. Рання дорослість як етап входження у самостійну дорослу життєдіяльність. Фізичний розвиток та функціональні можливості організму

в період ранньої дорослості. Соціальна ситуація розвитку в ранній дорослості. Професійна діяльність як провідна в періоді ранньої дорослості. Особливості пізнавального розвитку у ранній дорослості. Стадії когнітивного розвитку в дорослому віці за У. Шейо. Емоційна сфера та розвиток здатності до саморегуляції. Специфіка особистісного та психосоціального розвитку в ранній дорослості. Нормативна криза 30-ти років. Центральні психологічні новоутворення періоду ранньої дорослості.

Питання для самостійного вивчення. Життєві цілі та ціннісні орієнтації особистості в період ранньої дорослості.

Тема 14. Психологія середньої дорослості (2 год)

Доросла людина як зріла особистість. Соціальна ситуація розвитку в період середньої дорослості. Професійна діяльність і кар'єрний розвиток у середній дорослості. Когнітивний розвиток у середній дорослості. Особистісний та психосоціальний розвиток у середній дорослості. Проблеми самореалізації особистості дорослого. Дорослість і проблема сенсу життя. Криза середини життя. Центральні психологічні новоутворення періоду середньої дорослості.

Питання для самостійного вивчення. Феномен спустошеного гнізда.

Тема 15. Психологія пізньої дорослості (2 год)

Психофізіологічні і морфо-функціональні зміни в пізній дорослості. Соціальна ситуація розвитку в пізній зрілості. Зміна статусу в зв'язку з виходом на пенсію, варіанти пенсійного життя. Теорії старіння і старості. Типології старіння (Ф.Гізе, І.С.Кон, Д.Бромлей та інші). Компоненти та види старіння. Кризи пізньої дорослості. Когнітивні та інтелектуальні зміни в процесі старіння. Модель мудрості П. Балтеса. Емоційно-мотиваційні зміни у пізній дорослості. Вікові зміни особистості у старості. Міжособистісні стосунки в пізній дорослості. Значення спілкування в старості. Проблема самотності. Психологічні проблеми смерті. Думки про смерть та страх смерті. Стадії прийняття смерті за Е.Кюблер-Росс.

Питання для самостійного вивчення. Проблема самотності в пізньому віці. Психологічна підтримка людей пізнього віку.

Зміст практичних занять

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Вікова психологія як галузь психологічних знань (2 год)

Предмет та основні розділи вікової психології. Проблеми та завдання вікової психології на сучасному етапі розвитку науки. Зв'язок вікової психології з окремими галузями психології (загальною психологією, педагогічною та соціальною психологією, історією психології, експериментальною психологією тощо). Зв'язок вікової психології з іншими науками (філософією, біологією, фізіологією, медициною, педагогікою, математикою тощо). Становлення вікової психології як науки.

Завдання для самостійної роботи. Ознайомтеся з роботами психологів в галузі вікової психології за XX-XXI ст., оберіть найбільш для вас цікавих представників (2 зарубіжних вчених, 2 українських), оформіть результати вашого пошуку у вигляді таблиці:

- прізвище, ім'я, по батькові психолога,
- які проблеми вікової психології вивчав
- основні роботи в галузі вікової психології (назва, рік видання).

Зазначте, чим саме ці особистості психологів вас зацікавили.

Тема 2. Методи вікової психології (2 год)

Основні методологічні принципи вивчення психіки людини, аспекти їх реалізації у віковій психології. Класифікація методів психологічного дослідження. Характеристика організаційних методів та форми організації і проведення психологічного дослідження. Специфіка використання у віковій психології емпіричних методів збору наукової інформації про особливості психічного розвитку в онтогенезі (спостереження, експеримент, тести, анкети, біографічний метод, метод аналізу продуктів діяльності). Методи кількісної та якісної обробки даних. Характеристика інтерпретаційних методів. Психогенетичні методи дослідження. Близнюковий метод. Організація та основні етапи психологічного дослідження у віковій психології.

Завдання для самостійної роботи. Психолог планує дослідити розвиток довільної уваги у дітей молодшого шкільного віку. Запропонуйте 2–3 методи дослідження. Обґрунтуйте вибір кожного методу. Вкажіть, які дані будуть кількісними, а які — якісними.

Тема 3. Психічний розвиток людини, основні закономірності розвитку психіки в онтогенезі (2 год)

Поняття про розвиток, його ознаки. Типи та види розвитку. Сфери психічного розвитку: психофізична, психосоціальна і когнітивна. Кількісні та якісні зміни психіки в онтогенезі. Загальні закономірності вікового розвитку. Нерівномірність психічного розвитку та її причини. Поняття про сенситивність і критичність як закономірності психічного розвитку дитини. Вікова криза, її причини та прояви. Основні чинники психічного розвитку: спадковість, середовище, власна активність особистості. Акселерація та ретардація вікового розвитку.

Завдання для самостійної роботи. Знайдіть і проаналізуйте 2 задокументовані випадки, коли в розвитку дитини був пропущений сенситивний період розвитку певної функції. Наприклад: пропуск розвитку мовлення через ізоляцію, відсутність соціального контакту в ранньому віці, невчасний розвиток моторних навичок. Для цього використайте 2 історії дітей-мауглі. Для кожного розглянутого випадку визначте, як пропуск сенситивного періоду вплинув на:

- Розвиток когнітивних функцій.
- Емоційний і соціальний розвиток.
- Загальну адаптацію дитини до середовища.

Тема 4. Теорії розвитку психіки людини. Вікова періодизація (2 год).

Класифікація теорій психічного розвитку: біогенетичні, соціогенетичні та персоногенетичні теорії. Психоаналітичні та психосоціальні теорії розвитку (З. Фройд), психосоціальна теорія (Е. Еріксон). Соціально-психологічні концепції розвитку; біхевіоральні теорії розвитку; теорії соціального та соціально-когнітивного навчіння. Теорія прив'язаності. Когнітивні теорії психічного розвитку. Екологічна теорія розвитку Урі Бронфенбреннер. Персоногенетичні теорії розвитку: гуманістичний і екзистенційний підходи. Вітчизняні концепції психічного розвитку та їх внесок у розуміння закономірностей онтогенезу психіки.

Поняття «вік» у віковій психології. Поняття періоду вікового розвитку. Принципи і критерії вікової періодизації психічного розвитку. Різні підходи до вікової періодизації психічного розвитку. Характеристика окремих періодизацій вікового розвитку (З.Фрейд, Е.Еріксон, Ж. Піаже, Л.Колберг, Б.Ельконін, Г. Крайг, В. Слободчикова, В. Моргуна).

Завдання для самостійної роботи. Представте кожен період вікового розвитку людини у вигляді зображення (можна метафоричного), яке б символізувало цей вік. Підберіть до кожного віку 2-3 слова-асоціації, які б відображали його особливості. Результати роботи представте у наочному вигляді за допомогою сучасних сервісів Canva, Google-презентації, Power Point тощо.

МОДУЛЬ 2. ПСИХОЛОГІЯ ДИТИНСТВА

Тема 6. Психологічні особливості пренатального періоду і періоду новонародженості (2 год)

Пренатальний розвиток, його стадії. Критичні періоди пренатального розвитку. Вплив біологічних, психологічних і соціальних факторів на розвиток психіки плода. Роль емоційного стану матері та умов внутрішньоутробного розвитку

Анатомо-фізіологічні особливості дитини в період новонародженості. Адаптація новонародженого до умов позаутробного існування. Безумовні рефлекси новонародженого та їх значення для психічного розвитку. Особливості психічного розвитку новонародженої дитини. Криза новонародженості, критерії її завершення. Психологічні новоутворення періоду новонародженості. Початкові форми взаємодії новонародженого з дорослим. Значення тілесного контакту, догляду та емоційної чутливості дорослого для психічного розвитку.

Завдання для самостійної роботи. 1. Напишіть коротку рефлексію (5–6 речень): які знання про пренатальний період є найбільш важливим для майбутнього психолога і чому?

2. Уявіть себе психологом у пологовому будинку або центрі раннього втручання. Опишіть 3 ключові принципи взаємодії з батьками новонародженого.

Тема 7. Вікові особливості дітей немовлячого віку (2 год)

Анатомо-фізіологічний розвиток немовляти. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність в немовлячому віці. Спілкування з дорослими і його значення в психічному розвитку немовляти. Психічний розвиток дитини першого року життя. «Комплекс пожвавлення». Спілкування з дорослими і його значення в психічному розвитку немовляти. Феномен госпіталізму: причини виникнення та можливості попередження. Криза 1

року, її симптомокомплекс. Основні психологічні новоутворення немовлячого віку. Значення немовлячого віку для подальшого психічного розвитку дитини.

Завдання для самостійної роботи. 1. Підберіть 5 ігор для дітей до року і проаналізуйте їх вплив на психічний розвиток дитини. 2. Оберіть 1 іграшку для немовлят і проаналізуйте її розвиваючий потенціал.

Тема 8. Психологічні особливості раннього дитинства (2 год)

Анатомо-фізіологічний розвиток дитини раннього віку. Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві. Особливості спілкування з однолітками та дорослими. Предметно-маніпулятивна діяльність як провідна у ранньому дитинстві, її роль у психічному розвитку. Розвиток пізнавальної та емоційної сфер. Криза 3-років, її симптомокомплекс. Основні новоутворення.

Завдання для самостійної роботи. Самостійно проведіть спостереження за тим як дитина 2-3 років виконує завдання (Можливі місця спостереження - дитячі майданчики, парки тощо) за інструкцією дорослих (вербальною, невербальною) і дайте відповіді на такі запитання: Чи уважно дитина слухає дорослих, як виконує завдання (одразу, чи потребує повторення)? Як проявляє інтерес до виконання завдання? Чи може порівняти предмети за величиною, кольором, формою? Як виконує завдання? Чи відчуває труднощі при виконанні завдання? Чи звертається до батьків за допомогою? В яких формах використовує звернення - словесній, або невербальній (за допомогою міміки, жестів). Як реагує на похвалу/несхвалення? Як поводить, якщо не може впоратися із завданням? Чи відповідають ваші спостереження теоретичним знанням з теми?

Тема 9. Вікові особливості дітей дошкільного віку (4 год)

Характеристика анатомо-фізіологічного розвитку дошкільників. Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку. Сюжетно-рольова гра як провідна діяльність дошкільнят, її розвивальне значення. Іграшка як засіб психічного розвитку дитини. Види ігор в дошкільному віці, їх структура. Криза 6-7 років. Центральні новоутворення дошкільного періоду. Новоутворення дошкільного віку в когнітивній, емоційно-вольовій та психосоціальній сферах. Психологічна готовність дитини до шкільного навчання, її види та основні показники. Стили батьківського спілкування з дітьми та їх вплив на психосоціальний розвиток дошкільнят.

Завдання для самостійної роботи. 1. Використайте отримані знання щодо вікових особливостей дошкільників і розробіть психологічні рекомендації для батьків щодо адаптації дитини до дитячого садочка.

2. Проаналізуйте існуючу дитячу літературу, яка може сприяти адаптації дитини до дитячого садочка. Наведіть 2-3 приклади таких книжок, вкажіть, в чому їх психологічний ефект.

Тема 10. Психологічні особливості молодших школярів (4 год)

Анатомо-фізіологічний розвиток дитини молодшого шкільного віку. Особливості соціальної ситуації розвитку в молодшому шкільному віці. Адаптація до школи, чинники які на неї впливають. Психологічні труднощі початку навчання. Причини шкільної дезадаптації. Учбова діяльність як провідна діяльність молодших школярів, її специфіка та розвиваюче значення. Центральні новоутворення віку. Новоутворення в когнітивній та емоційно-вольовій сферах. Особливості розвитку особистості в молодшому шкільному віці.

Завдання для самостійної роботи. 1. Дослідіть за допомогою методики «Малюнок сім'ї» особливості міжособистісних стосунків у сім'ї дитини молодшого шкільного віку (1 дитину).

2. Використайте отримані знання щодо вікових особливостей молодших школярів і розробіть психологічні рекомендації для батьків щодо адаптації учня-першокласника до школи.

МОДУЛЬ 3. ПСИХОЛОГІЯ ДОРΟΣЛІШАННЯ.

Тема 11. Психологічні особливості підліткового віку (4 год)

Підлітковий та юнацький вік як період дорослішання. Анатомо-фізіологічна перебудова організму та її вплив на психологію підлітка. Специфіка соціальної ситуації розвитку в підлітковому віці. Інтимно-особистісне спілкування як провідна діяльність в підлітковому віці. Особливості спілкування підлітків з однолітками та дорослими. Підліткова криза. Теоретичні підходи до розв'язання проблеми підліткової кризи. Центральні новоутворення особистості підлітка. Розвиток самосвідомості у підлітковому віці. Специфіка когнітивного розвитку в підлітковому віці. Учбова діяльність і розумовий розвиток підлітків. Характеристика емоційно-вольової сфери підлітків.

Завдання для самостійної роботи. 1. Охарактеризуйте особистість дівчинки-підлітка з серіалу "Венздей" («Wednesday», 2023). Проаналізуйте особливості її стосунків з однолітками, батьками та іншими дорослими. Визначте, як батьки впливали на її психічний розвиток.

2. Підібрати 5 прикладів опису проблем, що хвилюють підлітків на вибір (подати у вигляді цитат з форумів або художніх творів, або відеофрагментів).

Тема 12. Психологічні особливості раннього та пізнього юнацького віку (4 год)

Основні психологічні теорії розвитку юності у вітчизняній та зарубіжній психології. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку в період ранньої та пізньої юності. Соціальна ситуація розвитку в юнацькому віці та її трансформація в ранній та пізній юності. Міжособистісні стосунки в юнацькому віці: взаємини з батьками, однолітками та іншими дорослими. Учбово-професійна діяльність як провідна в юнацькому віці та її специфіка на різних етапах юності. Криза юнацького віку. Розвиток самосвідомості та Я-концепції в юнацькому віці. Професійне самовизначення та життєві плани в ранньому та пізньому юнацькому віці. Когнітивний та емоційно-вольовий розвиток. Центральні психологічні новоутворення ранньої та пізньої юності. Поняття юнацької субкультури. Причини її виникнення та вплив на розвиток особистості в юнацтві.

Самостійна робота. 1. Скласти порівняльну таблицю особливостей психічного розвитку в ранній і пізній юності, прописавши наступні критерії: назва вікового періоду, тривалість вікового періоду, соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, основні новоутворення.

2. З'ясувати спрямованість професійно-пізнавальних інтересів одного школяра старшої школи або студента 1-2 курсу, використавши Диференціально-діагностичний опитувальник Є.О. Клімова.

https://drive.google.com/file/d/1_zt8lxIMkzxMybwzk5X4x__9fevQk4Cg/view?usp=sharing

або

Продіагностувати 1 особу студентського віку за допомогою Методики для діагностики навчальної мотивації студентів

https://drive.google.com/file/d/1xHLC5OEfMlbnYBS_f60Y5ZnO8b8FXaU2/view?usp=sharing

МОДУЛЬ 4. ПСИХОЛОГІЯ ДОРОСЛОСТІ.

Тема 13. Психологія ранньої дорослості (4 год)

Проблема періодизації дорослості у вітчизняній та зарубіжній психології. Рання дорослість як етап входження у самостійну дорослу життєдіяльність. Фізичний розвиток та функціональні можливості організму в період ранньої дорослості. Соціальна ситуація розвитку в ранній

дорослості. Професійна діяльність як провідна в періоді ранньої дорослості. Особливості пізнавального розвитку у ранній дорослості. Стадії когнітивного розвитку в дорослому віці за У. Шейо. Емоційна сфера та розвиток здатності до саморегуляції. Специфіка особистісного та психосоціального розвитку в ранній дорослості. Нормативна криза 30-ти років. Центральні психологічні новоутворення періоду ранньої дорослості.

Завдання для самостійної роботи. 1. Розкрийте питання "Психологічна готовність до батьківства в ранній дорослості", як можемо це вивчати.

Тема 14. Психологія середньої дорослості (4 год)

Доросла людина як зріла особистість. Соціальна ситуація розвитку в період середньої дорослості. Особливості спілкування в середній дорослості (подружжя, діти, батьки, друзі). Професійна діяльність як провідна в середній дорослості. Особливості кар'єрного розвитку. Когнітивний та емоційно-вольовий розвиток у середній дорослості. Особистісний та психосоціальний розвиток у середній дорослості. Проблеми самореалізації особистості дорослого. Дорослість і проблема сенсу життя. Криза середини життя. Ненормативні кризи середини дорослості. Центральні психологічні новоутворення періоду середньої дорослості.

Завдання для самостійної роботи. 1. Охарактеризуйте феномен "спустошеного гнізда", розробіть рекомендації для особистостей в середній дорослості, як справитися з переживаннями.

2. Опишіть, чи змінюється самооцінка особистості в середній дорослості, чи впливають на неї кризові життєві ситуації. Наведіть приклади досліджень (2-3 посилання) і приклади ваших спостережень.

Тема 15. Психологія пізньої дорослості (4 год)

Психофізіологічні і морфо-функціональні зміни в пізній дорослості. Соціальна ситуація розвитку в пізній зрілості. Зміна статусу в зв'язку з виходом на пенсію, варіанти пенсійного життя. Теорії старіння і старості. Типології старіння (Ф.Гізе, І.С.Кон, Д.Бромлей та інші). Компоненти та види старіння. Кризи пізньої дорослості. Когнітивні та інтелектуальні зміни в процесі старіння. Модель мудрості П. Балтеса. Емоційно-мотиваційні зміни у пізній дорослості. Вікові зміни особистості у старості. Міжособистісні стосунки в пізній дорослості. Значення спілкування в старості. Проблема самотності. Психологічні проблеми смерті. Думки про смерть та страх смерті.

Стадії прийняття смерті за Е.Кюблер-Росс. Проблема самотності в пізньому віці. Психологічна підтримка людей пізнього віку.

Завдання для самостійної роботи. Написати есе на 400-600 слів, що для вас означає вислів "Щаслива старість". Запропонуйте з позиції клієнтів 2-3 варіанти "щасливої старості".

Проектна робота.

Здобувач освіти протягом вивчення даної дисципліни однією з обов'язкових складових курсу має виконати проектну роботу, яка оцінюється окремо. Здобувач має можливість обрати один з варіантів проектної роботи і виконати його до початку екзаменаційної сесії.

Варіант 1. Проаналізуйте можливості використання іграшки як діагностичного матеріалу для вивчення психічних особливостей дитини. Результати подайте у вигляді презентації в google-презентаціях, Canva, Power Point тощо. Наприклад, діагностичний інструментарій "Миша-діагност" Вікторії Назаревич.

Варіант 2. Порівняйте інтереси та хобі представників 2-3 вікових груп (наприклад, музика, фільми, книги). Які фактори можуть впливати на зміну вподобань протягом життя?

Варіант 3. Розробіть конспект виступу шкільного психолога на батьківських зборах, присвячений психологічним особливостям дітей молодшого шкільного віку.

Варіант 4. Розробіть роздатковий матеріал для батьків про психологічні особливості молодших школярів у вигляді буклету.

Варіант 5. Візьміть інтерв'ю у двох осіб щодо їх досвіду проживання підліткового віку. Одній особі повинно бути 12-15 років, а іншій 16-18 чи 19-22. Для цього складіть перелік питань, які ви використаєте в інтерв'ю та

узгодьте з викладачем. Зробіть стенограму цих інтерв'ю, проаналізуйте отримані матеріали, порівнявши відповіді обох учасників інтерв'ю. Дослідіть, чи є щось спільного чи відмінного у відповідях. Оформіть висновки за результатами роботи.

Варіант 6. Дослідіть власний підлітковий або юнацький період, створивши для цього графік подій свого життя, при цьому зосередившись на ключових аспектах розвитку: статеве дозрівання, важливі знайомства, навчання в школі та академічні досягнення, зміни в сім'ї, стосунки з батьками, дружба, закоханість. Поміркуйте над тим, як ці аспекти вплинули на ваш розвиток і самоусвідомлення.

Результати самодослідження представити у вигляді графіку подій свого життя за запропонованими аспектами розвитку і висновків щодо того, як вони вплинули на ваш розвиток і самоусвідомлення.

Варіант 7. Розробіть індивідуальний план саморозвитку на період ранньої дорослості. Визначте конкретні цілі, сфери для вдосконалення та стратегії для особистого зростання і благополуччя.

Варіант 8. Розпитайте двох людей 45-50 років про їхні основні проблеми, турботи та очікування від життя. Які відмінності у ставленні до життя цих людей ви виявили? Оформити відповідь письмово.

Варіант 9. Оберіть двох представників різних поколінь серед своїх знайомих (наприклад, бебі-бумерів, покоління X чи Y) і зберіть інформацію про їхній життєвий досвід. Це можуть бути, наприклад, представники з вашої сім'ї різних поколінь чи друзі родини. Проаналізуйте зібрані дані, порівняйте та зіставте ключові події, виклики та можливості, з якими стикалися представники кожного покоління протягом їх життєвого шляху. Визначте вплив історичних та соціокультурних чинників на життєвий шлях представника певного покоління, беручи до уваги: суспільні норми,

технологічний прогрес, економічні умови та соціальні рухи. Визначте відмінності в життєвих шляхах обох досліджуваних, порівняйте вплив історичних та соціокультурних чинників на психічний розвиток, включаючи формування ідентичності, кар'єрний шлях та сімейні стосунки.

Зміст самостійної роботи студентів
Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни
«Психологія вікових особливостей особистості»

Найменування видів робіт	Розподіл годин	
	денна форма	заочна форма
Самостійна робота, год, у т.ч.:	48	82
Опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях	7	4
Підготовка до практичних занять та контрольних заходів	15	10
Підготовка звіту з проектної роботи	7	7
Підготовка до поточного контролю	4	4
Опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення	15	57

ПОЛІТИКА КУРСУ

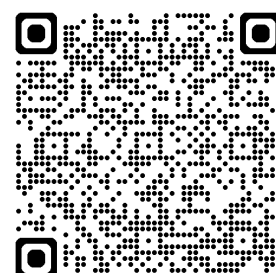
1) щодо оскарження результатів контрольних заходів

Здобувачі вищої освіти мають право на оскарження оцінки з дисципліни отриманої під час контрольних заходів. Апеляція здійснюється відповідно до «Положення про політику та врегулювання конфліктних ситуацій». Ознайомитись з документом можна за покликанням <https://bit.ly/3CnfUgk>.

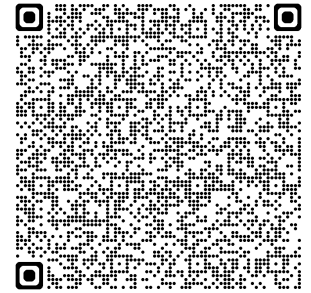
2) щодо системи поточного і підсумкового контролю

Організація поточного та підсумкового семестрового контролю знань студентів, проведення практик та атестації, переведення показників академічної успішності за 100-бальною шкалою в систему оцінок за національною шкалою здійснюється згідно з «Положенням про систему поточного і підсумкового контролю, оцінювання знань та

визначення рейтингу здобувачів освіти”. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

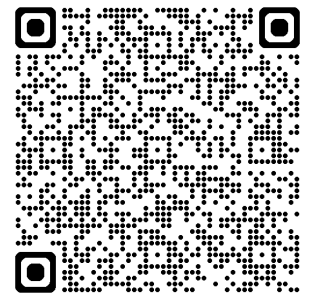
Здобувачі вищої освіти мають право на оскарження оцінки з дисципліни отриманої під час контрольних заходів. Апеляція здійснюється відповідно до «Положення про політику та врегулювання конфліктних ситуацій». Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

3) щодо оскарження результатів контрольних заходів

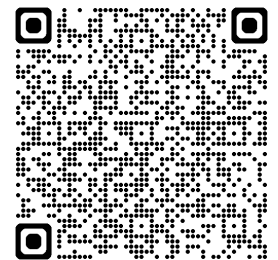
4) щодо відпрацювання пропущених занять

Згідно “Положення про організацію освітнього процесу” здобувач допускається до семестрового контролю (семестрового екзамену), якщо він виконав усі види робіт, передбачені на семестр навчальним планом та силабусом, підтвердив опанування на мінімальному рівні результатів навчання (отримав ≥ 35 бали), відпрацював визначені індивідуальним навчальним планом всі лекційні, практичні, семінарські та лабораторні заняття, на яких він був відсутній. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

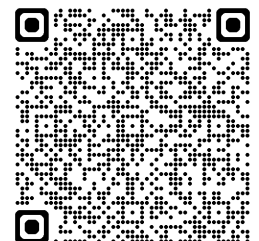
4) щодо дотримання академічної доброчесності

“Положення про академічну доброчесність” закріплює моральні принципи, норми та правила етичної поведінки, позитивного, сприятливого, доброчесного освітнього і наукового середовища, професійної діяльності та професійного спілкування спільноти Університету, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

5) щодо використання штучного інтелекту

“Положення про академічну доброчесність” визначає політику щодо використання технічних засобів на основі штучного інтелекту в освітньому процесі. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#). “Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації академічних творів” містить рекомендації щодо використання в академічних текстах генераторів на основі штучного інтелекту. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

6) щодо використання технічних засобів в аудиторії та правила комунікації

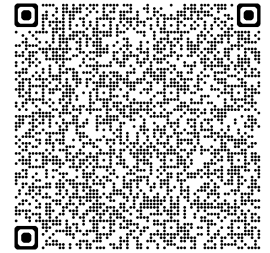
Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). На гаджетах повинен бути активований режим «без звуку» до початку заняття. Під час занять заборонено надсилання текстових повідомлень, прослуховування музики, перевірка електронної пошти, соціальних мереж тощо. Під час виконання заходів контролю

використання гаджетів заборонено (за винятком, коли це передбачено умовами його проведення). У разі порушення цієї заборони результат анулюється без права перескладання.

Комунікація відбувається через електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle.

7) щодо зарахування результатів навчання, здобутих шляхом формальної/інформальної освіти

Процедури визнання результатів навчання, здобутих шляхом формальної/інформальної освіти визначаються «Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти». Ознайомитись з документом можна за [посиланням](#).

№ п/п	Перелік онлайн-курсів	Перелік тем, які можуть бути перераховані (за умов наявності сертифіката на ім'я та прізвище студента/студентки)
1.	Платформа COURSERA Understanding child development: from synapse to society (безкоштовно за умови написання мотиваційного листа і отримання підтвердження)	Психічний розвиток людини, основні закономірності розвитку психіки в онтогенезі
2.	Платформа COURSERA Introduction to Early Childhood (безкоштовно за умови написання мотиваційного листа і отримання підтвердження)	Вікові особливості дітей раннього віку
3.	Платформа COURSERA Motivating Gen Z Learners: What Parents and Teachers Need to Know (безкоштовно за умови написання мотиваційного листа і отримання підтвердження)	Вікова психологія як галузь психологічних знань

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні дисципліни застосовується комплекс методів для організації навчання студентів з метою розвитку їх логічного та абстрактного мислення, творчих здібностей, підвищення мотивації до навчання та формування особистості майбутнього фахівця в галузі психології.

Програмний результат навчання	Метод навчання	Метод оцінювання
ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.	диспут, бесіда-діалог	усний контроль, поточний контроль
ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.	комп'ютерні і мультимедійні методи, бесіда, дискусії	поточний контроль, письмовий контроль, самооцінювання
ПРН 11. Скласти та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).	мозковий штурм, кейс-метод, проблемно-пошуковий	самооцінювання, оцінювання в міні-групах, усний контроль
ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.	бесіда-діалог, дискусія	усний контроль
ПРН18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначити зміст запиту до супервізії.	дискусія, кейс-метод, рольові і ділові ігри	самооцінювання усний контроль

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Вид	Зміст	% від загальної оцінки	Бал	
			min	max
Поточні контрольні заходи	Аудиторна робота на семінарах	35	35	60
	Індивідуальна проектна робота	10		
	Самостійна робота	15		
	ВСЬОГО	60		
Підсумкові контрольні заходи	екзамен	40	25	40
Всього:	-	100	60	100

Процедура проведення контрольних заходів, а саме поточного контролю знань протягом семестру та підсумкового семестрового контролю, регулюється «Положенням про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу студентів», яке розміщено на сайті університету в розділі «Публічна інформація»: <https://ukd.edu.ua/node/1149>

Фіксація **поточного** контролю здійснюється в “Електронному журналі обліку успішності академічної групи” на підставі чотирибальної шкали - “2”; “3”; “4”; “5”. У разі відсутності студента на занятті виставляється “н”. За результатами поточного контролю у Журналі, автоматично визначається підсумкова оцінка, здійснюється підрахунок пропущених занять.

Критерії оцінювання відповіді на семінарському занятті:

Кількість балів	Характеристика
5 балів	Здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов’язкову та додаткову літературу. Ініціативне та творче ставлення до виконання різних типів завдань. Правильно виконує усі завдання.

	Здобувач освіти володіє всіма необхідними практичними навичками.
4 бали	В більшій мірі володіє навчальним матеріалом, але може допускати незначні помилки під час усних виступів та письмових відповідей, використовує лише обов'язкову літературу, недостатньо аргументує думку, розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань не повною мірою, допускаючи при цьому окремі неточності. Здобувач володіє більшістю необхідних практичних навичок.
3 бали	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, з помилками (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Здобувач володіє менш як половиною необхідних практичних навичок.
2 бали	Поверхнево володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, пояснити, не розуміє змісту значної частини теоретичних питань та практичних завдань, засвоєно лише деякі поняття з теми. Здобувач володіє лише деякими практичними навичками.
0 балів	Не володіє навчальним матеріалом, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

<i>Кількість балів</i>	<i>Опис критерію</i>
<i>5 балів</i>	Завдання виконано повністю, з високим рівнем якості, демонструє глибоке розуміння матеріалу. Робота характеризується творчим підходом, глибоким аналізом і застосуванням теоретичних знань на практиці. Усі аспекти завдання розкрито, а результати роботи є обґрунтованими. У практичних завданнях використано правильні методи аналізу та прийнято оптимальні рішення. Структура й оформлення роботи відповідають усім вимогам, робота вирізняється чіткістю та логічністю.

4 бали	Завдання виконано якісно та з дотриманням основних вимог. Робота демонструє достатній рівень розуміння матеріалу, наявність високого рівня розвитку навичок аналізу, синтезу, узагальнення. Теоретичні знання застосовано правильно, залучено відповідний інструментарій для виконання завдань. У практичних завданнях результати здебільшого коректні, хоча можуть бути незначні недоліки в деталях, таких як неповний аналіз окремих аспектів. Робота структурована й логічно оформлена, а висновки відповідають поставленим цілям. Оформлення відповідає вимогам, незначні недоліки не впливають на якість. Результати роботи можуть бути використані на практиці, але окремі аспекти потребують доопрацювання.
3 бали	Завдання виконано з дотриманням основних вимог, однак воно демонструє середній рівень розуміння матеріалу студентом. У роботі використано обмежену кількість теоретичних джерел, або вони застосовані некоректно. Для практичних завдань результати мають загальну відповідність вимогам, проте присутні недоліки в деталях, таких як неповне розкриття задачі чи наявність окремих помилок. Студент демонструє здатність виконувати завдання, але без достатньої глибини та критичного осмислення. Наявні недоліки в структурі роботи або застосуванні методів. Частково дотримано вимоги до оформлення, але є логічні неточності. Результати роботи мають обмежене практичне значення, можливі помилки в їх застосуванні.
2 бали	Завдання виконано частково або невідповідно до поставлених вимог. Результати роботи демонструють низький рівень розуміння теми та відсутність самостійності у виконанні. При виконанні завдання спостерігається мінімальне залучення теоретичних знань, не використано за необхідності належний інструментарій. У практичних типах завдань допущено серйозні помилки, які призводять до викривлення суті роботи. Порушено вимоги до оформлення або структури, а також спостерігаються грубі помилки в обґрунтуванні рішень чи результатів. Робота хаотично структурована, не дотримано вимог до оформлення, а результати є некоректними або непридатними для практичного застосування.
0 балів	Завдання не виконано або виконано повністю неправильно

Критерії оцінювання проектної роботи:

Кількість балів	Характеристика
9-10 балів	Проектна робота виконана бездоганно, здобувач демонструє необхідні практичні навички, високий рівень самостійності та творчий підхід. Результати роботи аргументовані, логічно структуровані, мають практичну значущість. Робота демонструє повне розуміння теми та здатність застосовувати знання на практиці. Оформлення відповідає найвищим стандартам і має бездоганний вигляд.
7-8 балів	Проектна робота виконана якісно, з дотриманням усіх основних вимог та інструкцій, результати роботи є аргументованими та структурованими. Логіка викладення матеріалу чітка, робота демонструє достатній рівень самостійності і розуміння теми. Наявний певний рівень творчого підходу. Оформлення роботи відповідає встановленим вимогам, незначні недоліки не впливають на загальну якість.
5-6 балів	Проектна робота виконана з дотриманням мінімальних вимог, із певними недоліками, зокрема поверхнево, недостатньо деталізована. Структура роботи є логічною, однак спостерігаються деякі помилки або пропуски в деталях. Робота демонструє базовий рівень самостійності, проте бракує глибини та творчого підходу. Оформлення здебільшого відповідає вимогам, але є недоліки, що незначно впливають на загальну якість.
3-4 бали	Проектна робота виконана частково, основні вимоги не дотримані або виконані поверхнево. Структура роботи недостатньо чітка, логіка викладення матеріалу порушена. У роботі є значні помилки або недоліки, що впливають на якість результату. Самостійність виконання мінімальна, спостерігається шаблонний підхід. Оформлення не відповідає встановленим вимогам.

2 бали	Проектна робота виконана частково, основні вимоги не виконані. Самостійність виконання мінімальна, спостерігається шаблонний підхід. Оформлення не відповідає встановленим вимогам.
0 балів	Проектна робота не виконана.

Усі пропущені заняття, а також негативні оцінки студенти зобов'язані відпрацювати впродовж трьох наступних тижнів. У випадку недотримання цієї норми, замість “н” в журналі буде виставлено “0” (нуль балів), без права перездачі. Відпрацьоване лекційне заняття в електронному журналі позначається літерою «в».

До підсумкового контролю допускаються студенти які за результатами поточного контролю отримали не менше 35 балів. Усі студенти, що отримали 34 балів і менше, не допускаються до складання підсумкового контролю і на підставі укладання додаткового договору, здійснюють повторне вивчення дисципліни впродовж наступного навчального семестру.

Підсумковий контроль знань у формі екзамену проводиться у вигляді письмової роботи. За результатами підсумкового контролю (екзамен) студент може отримати 40 балів.

Студенти, які під час підсумкового контролю отримали 24 бали і менше, вважаються такими, що не здали екзамен і повинні йти на перездачу.

Загальна семестрова оцінка з дисципліни, яка виставляється в екзаменаційних відомостях оцінюється в балах (згідно з **Шкалою оцінювання знань за ЄКТС**) і є сумою балів отриманих під час поточного та підсумкового контролю.

Шкала оцінювання знань за ЄКТС:

Оцінка за національною шкалою	Рівень досягнень, %	Шкала ECTS
Національна диференційована шкала		
Відмінно	90 – 100	A
Добре	83 – 89	B
	75 – 82	C
Задовільно	67 – 74	D
	60 – 66	E

Незадовільно	35 – 59	FX
	0 – 34	F

Студенти, які не з'явилися на екзамени без поважних причин, вважаються такими, що отримали незадовільну оцінку.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Дзюба Т. М., Коваленко Т. М. Психологія дорослості з основами геронтопсихології /за ред. В. Ф. Моргуна. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2013. 264 с.
2. Дуткевич Т. Дошкільна психологія. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 392 с.
3. Кутішенко В. П. Вікова і педагогічна психологія: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 128 с.
4. Павелків Р. В. Вікова психологія : підручник. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2024. 469 с.
5. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: навч. посіб. 6-те видання, перероблене, доповнене. Київ: Академія, 2024. 384 с.
6. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 376 с.
7. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів]. Київ, 2017. 548 с.

Додаткова література:

8. Гетьман Т. О., Кричківська Т. Д. Проблеми вікової психології: хрестоматія. Київ : Сварог, 2019. 469 с.
9. Дуткевич Т. Дитяча психологія. Практикум. Київ: КНТ, 2020. 204с.
10. Максименко С. Д. Психологічні особливості криз підлітка. Практична психологія. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 200 с.
11. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія. Київ: Університетська книга, 2023. 352 с.
12. Поліщук В. М. Віковий кризовий розвиток людини від народження до дорослості. Навчальний посібник, 2020. 460 с.
13. Токарева Н. М., Шамне А. В., Макаренко Н. М. Сучасний підліток у системі психолого-педагогічного супроводу : монографія. Кривий Ріг, 2014. 312 с.

Електронні інформаційні ресурси

14. Вікова психологія : конспект лекцій / укладачі: П. І. Сахно, Н. М. Теслик. Суми : Сумський державний університет, 2024. 190 с. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/494/1/%D0%92%D1%9>

[6%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%8F%20%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%20%28%D0%A3%D1%88%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%29.pdf](#)

15. Губарева С., Халік О. Адаптація молодших школярів до навчання в умовах воєнного часу. *Матеріали 7-ї Міжнародної науково-практичної конференції “Perspectives of contemporary science: theory and practice” (August 19-21, 2024). SPC “Sci-conf.com.ua”. Lviv, Ukraine. 2024. С. 432-438.* URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/08/PERSPECTIVES-OF-CONTEMPORARY-SCIENCE-THEORY-AND-PRACTICE-19-21.08.24.pdf>
16. Нечаєва М. В., Халік О. О. Особливості тривожності та страхів дітей дошкільного віку в умовах війни в Україні. *Матеріали 4-ї Міжнародної науково-практичної конференції “Scientific achievements of contemporary society” (November 7-9, 2024). Cognum Publishing House, London, United Kingdom. 2024. С. 546-555.* URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/SCIENTIFIC-ACHIEVEMENTS-OF-CONTEMPORARY-SOCIETY-7-9.11.2024.pdf>
17. Ушакова І. М. Вікова психологія: курс лекцій. Харків : НУЦЗУ, 2016. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/494/1/%D0%92%D1%96%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%8F%20%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%20%28%D0%A3%D1%88%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%29.pdf>
18. R. J. Birmingham. Developmental Psychology course. URL: https://www.youtube.com/playlist?list=PLM3o01n9O7-C8CC-W_qi2o9yYSsKIXUE9
19. Platform Sprouts. Piaget's Theory of Cognitive Development. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IhcgYgx7aAA>